

МАТЕРІАЛИ
ОБЛАСНОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ
«ІННОВАЦІЙНА ТА ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ
У РАМКАХ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ
«НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»

20 квітня 2018 року

Суми – 2018

МАТЕРІАЛИ

ОБЛАСНОГО НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ

**«ІННОВАЦІЙНА ТА ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У РАМКАХ
РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»**

20 квітня 2018 року

Суми – 2018

Міністерство освіти і науки України
Сумська обласна рада
Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

**«ІННОВАЦІЙНА ТА ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ У РАМКАХ
РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА»**

Матеріали обласного науково-методичного семінару

(20 квітня 2018 року, м. Суми)

*Рекомендовано до друку вченою радою
Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти
(протокол № 4 від 29 травня 2018 року)*

Редакційна колегія:

- С.М. Грицай – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної освіти та менеджменту, проректор з наукової роботи КЗ СОІППО
- О.М. Кириченко – завідувач науково-видавничим відділом КЗ СОІППО
- О.В. Борисова – провідний фахівець науково-видавничого відділу КЗ СОІППО
- Я.Ю. Білокур – провідний фахівець науково-видавничого відділу КЗ СОІППО

Інноваційна та проектна діяльність як чинник підвищення якості освіти у рамках реалізації концепції «Нова українська школа»: матеріали обласного науково-методичного семінару (м. Суми, 20 квітня 2018 року). Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2018. 58 с.

У збірнику представлені матеріали обласного науково-методичного семінару «Інноваційна та проектна діяльність як чинник підвищення якості освіти у рамках реалізації концепції «Нова українська школа», що розкривають основні питання впровадження дослідно-експериментальної роботи в навчальних закладах області. У виступах учасників семінару визначено основні завдання, окреслено проблеми й труднощі у здійсненні експериментальної роботи та впровадженні педагогічних технологій у закладах освіти.

Збірник відображає основні напрямки діяльності й координації здійснення наукових досліджень у галузі освітніх інновацій та підготовки спеціалістів до їх реалізації шляхом залучення до проведення досліджень викладачів інституту, кращих педагогів області, громадських організацій та державних установ.

Представлені матеріали розраховані на широке коло читачів.

Матеріали друкуються в авторській редакції, які зверстано з електронних носіїв та наданих авторами публікацій. Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори публікацій.

ЗМІСТ

Кириченко О. М.	Впровадження педагогічних технологій у закладах освіти області.....	5
Наконечна Л.М.	Медіаосвіта як напрямок освітнього процесу.....	13
Декунова З. В.	Початкова школа в авангарді сучасних змін в освіті.....	18
Лавська А. М.		
Драновська С.В.	Компетентнісний потенціал інтегрованого курсу «громадянська освіта» для 10 класів	22
Харламова Л. М.	Діяльність закладу позашкільної освіти з впровадження експериментальної роботи всеукраїнського рівня.....	25
Сахно О.І.	Роль методичного кабінету у супроводженні експериментальних закладів світи.....	35
Вінніченко В.М.	Формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій, перспектив впровадження експерименту в закладі.....	41
Воропай І.Л.	Від школи знань – до школи компетентностей: наскрізний процес навчання й виховання, який формує в учнів загальнокультурні цінності.....	45
Давидова Ю.І.	Формування ключових компетентностей здобувачів освіти на уроках трудового навчання.....	52
Марченко А.С.	Реалізація компетентнісного підходу на уроках української мови та літератури.....	55

*Кириченко Олена Миколаївна,
завідувач науково-видавничим
відділом КЗ СОІППО*

ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ ОБЛАСТІ

Інноваційна діяльність педагогів стає на сьогоднішній день основним напрямом реалізації модернізаційних реформ в освіті й одним із суттєвих напрямів переходу до моделі інноваційного розвитку України в цілому.

Освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, що сприятиме поліпшенню добробуту людей, забезпеченню національних інтересів, зміцненню міжнародного авторитету й іміджу нашої країни. На загальнодержавному рівні процеси розвитку системи освіти знайшли відображення в Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, Законі України «Про вищу освіту» 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами від 05.09.2017 № 2145-VIII), розпорядженні КМУ України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». Ці та інші документи визначають необхідність створення такої інноваційної системи національної освіти, яка здатна забезпечити різноманітні освітні потреби особистісного розвитку людини згідно з її індивідуальними задатками, здібностями та запитамі суспільства.

Під інноваційною освітньою діяльністю ми розуміємо розроблення й використання у сфері освіти результатів досліджень та розробок. Оскільки єдино правильним і ефективним шляхом перевірки результативності запровадження інновацій у системі освіти є експеримент, то експериментальна робота є складовою інноваційної діяльності.

Останнім часом все вагомішими стають дослідження окремих вчителів та педагогічних колективів, спрямовані на вдосконалення освітнього процесу. Під

керівництвом Міністерства освіти і науки України, за участю науковців Академії педагогічних наук України, співробітників Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України й КЗ СОППО на базі закладів освіти області здійснюється експериментальна робота із оновлення змісту освіти та підвищення її якості.

Проблемою залишається не тільки реагування на освітні інновації, а й узагальнення позитивного досвіду та напрацювань інноваційних освітніх проєктів, їх аналіз і відтворення в проблемних сферах галузі.

Розв'язання зазначеної проблеми неможливе без забезпечення вільного досвіду освітян до систематизованої інформації про інновації у системі освіти та успішний досвід їх упровадження.

Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти та Департамент освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації сприяють застосуванню у закладах освіти області: експериментальних проєктів, інноваційних технологій, форм і методів, апробованих та рекомендованих до застосування Міністерством освіти і науки України. Саме тому, одним із головних завдань розвитку експериментальної роботи та інноваційної освітньої діяльності у регіоні вбачаємо удосконалення процесу трансформування наукових ідей в практику роботи закладів освіти, пошук шляхів підвищення якості безперервного навчання педагогічних працівників, розвиток їх професійної майстерності, формування навичок експериментальної роботи та інноваційної освітньої діяльності.

Експериментальна робота в закладах освіти здійснюється відповідно до наказів Міністерства освіти і науки України від 11.07.2017 № 994 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» та від 23.11.2009 № 1054 «Про внесення змін до Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад».

Експериментальна робота в освітньому просторі Сумської області у 2017-2018 навчальному році реалізована у 16-ти науково-дослідних педагогічних експериментах Всеукраїнського рівня (110 закладів освіти області). (табл.1).

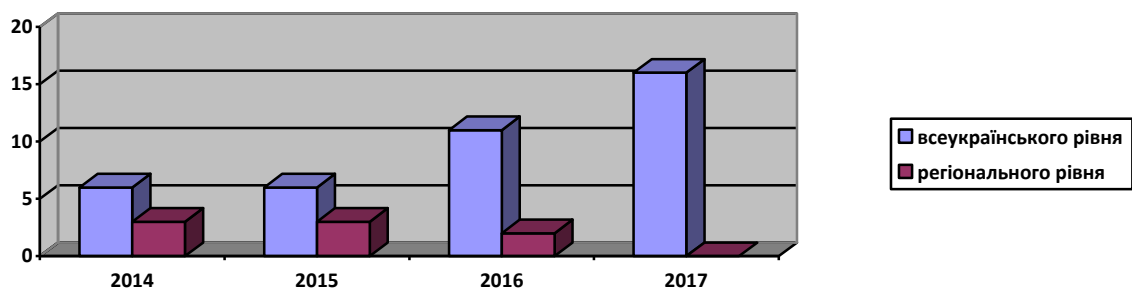

Табл.1. Показники кількості експериментів, що реалізуються в закладах освіти області

Реалізують експериментальну роботу в закладах освіти Білопільського (1), Великописарівського (2), Краснопільського (1), Кролевецького (3), Лебединського (1), Путивльського (1), Роменського (3), Сумського (5), Тростянецького (5) районів, Березівської (2), Недригайлівської (2), Кириківської (1), Хотінської (1), Боромлянської (1) сільських рад та міст Суми (44), Конотоп (16), Шостка (9), Лебедин (6), Глухів (2), Ромни (2), Охтирка (2)..

Із них найкраще роботу організовано:

у місті Суми, де в експериментах задіяно 44 закладів освіти;

у місті Конотоп, де в експериментах задіяно 16 закладів освіти;

у Сумському (5), Тростянецькому (5) районах та містах Шостка (9), Лебедин (6), де в експериментах задіяно від 5 до 10 закладів освіти.

Завдяки ефективним заходам науково-видавничого відділу та науково-педагогічних працівників інституту щодо інформування про проведення експериментальної роботи в області за звітний період запроваджено 8 експериментів Всеукраїнського рівня у 39 закладах освіти:

«Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику» у якому беруть участь 8 закладів освіти, із них: у Великописарівському (1), у Роменському (3) районах, у м. Шостка (2), у м. Суми (1) та КЗ СОШПО;

«Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової

загальної середньої освіти», у якому беруть участь 4 заклади освіти, із них: у Недригайлівській селищній раді (1), у Краснопільському районі (1), у м. Суми (1), у м. Шостка (1);

«Дидактико-методичне і навчальне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування початкової освіти» в межах освітнього проекту «На крилах успіху» у якому бере участь 3 заклади освіти, із них: у м. Суми (2), у Путивльському районі (1);

«Технологія навчання учнів початкової школи «Розумники» (Smart Kids)» у якому бере участь 16 закладів освіти, із них: у м. Конотоп (9), у м. Суми (3), у м. Ромни (1), у м. Шостка (2), у Березівській сільській раді (1);

Науково-методичні засади створення та функціонування Всеукраїнського науково-методичного віртуального STEM-центру (ВНМВ STEM-центр) у якому бере участь 1 заклад освіти м. Суми;

«Формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладів» у якому бере участь 1 заклад освіти Білопільського району;

«Формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій» у якому бере участь 1 заклад освіти Боромлянської сільської ради Тростянецького району;

«Теоретико-методичні засади розвитку особистісно-професійної компетентності педагога в системі післядипломної педагогічної освіти» у якому бере участь 5 закладів освіти із них: у м. Охтирка (1), м. Суми (3) та 1 заклад Недригайлівської селищної ради (табл.2).

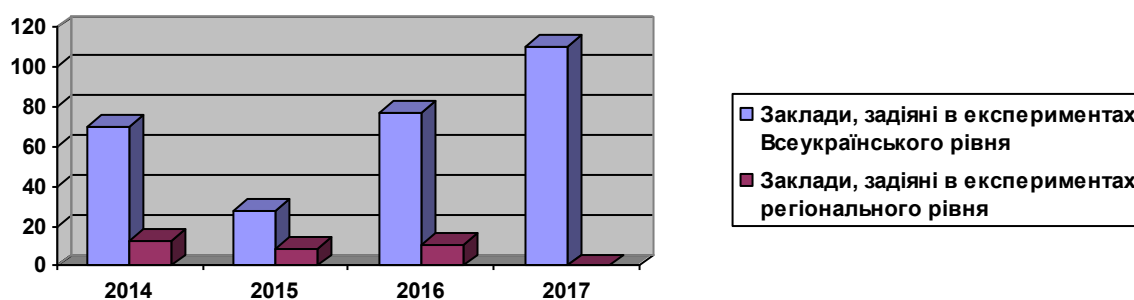

Табл.2. Динаміка реалізації експериментальної роботи в закладах освіти області

Науковий супровід експериментальних педагогічних досліджень у закладах освіти області здійснюється 17 науковцями з науковими ступенями доктора та кандидата наук провідних установ України, а саме: Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, УкрІНІ, Інституту модернізації змісту освіти, Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Національної академії педагогічних наук України, Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології Національної академії педагогічних наук України, Університету банківської справи НБУ, департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України, Центр інноваційної педагогіки та психології Хмельницького національного університету, Інститут педагогіки та психології Національного педагогічного університету, Київського інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України.

Крім того, у 2017 році завершився термін проведення 4 експериментів Всеукраїнського рівня, що проходили у 17 закладах освіти області, із них: експеримент «Шкільна електронна бібліотека «ШБІЦ-інфо», «Хмарні сервіси в освіті», «Педагогічні умови організації профільного навчання в освітньому окрузі сільської місцевості», «Формування змісту профільного навчання в єдності його інваріантної і варіативної складових» та 2 експериментів регіонального рівня (11 закладів освіти): «Теоретико-методологічні засади формування естетичного середовища учнів основної та старшої школи», «Педагогічне забезпечення самореалізації пізнавально-творчих якостей учнів в евристичному навчанні гуманітарних дисциплін».

Інститутом створено відкритий ресурс постійного поширення та оновлення даних щодо впровадження експериментальної роботи та інноваційної освітньої діяльності в закладах освіти області на сайті Інституту у рубриці «Наукова робота» <http://www.soippo.edu.ua/index.php/naukova->

robota/innovatsijna-diyalnist-doslidno-eksperimentalna-robota. Представлений електронний ресурс є платформою для обміну досвідом між закладами та педагогами, що дозволяє встановити партнерство між закладами освіти та збагатить педагогічну інноваційну практику регіону.

Обізнаність широкої педагогічної громадськості, вчителів, батьків із інноваційними закладами та їх успішними практиками сприятиме переосмисленню перспектив діяльності й ролі школи в житті учнів, самих вчителів і суспільства.

З метою підвищення ефективності експериментальної діяльності між місцевими органами управління освітою та КЗ СОШПО у районах, сільських радах та містах області визначено координаторів з питань організації експериментальної роботи та інноваційної освітньої діяльності в закладах освіти для яких щорічно у квітні проводиться обласний науково-методичний семінар з питань впровадження педагогічних технологій у закладах освіти області. У роботі якого беруть активну участь координатори інноваційної та експериментальної діяльності методкабінетів місцевих органів управління освітою, керівники лабораторій, експериментів та проєктів, науково-педагогічні працівники КЗ СОШПО.

Сучасна освіта вимагає принципово нових наукових досліджень, обґрунтованого й послідовного запровадження сучасних науково-педагогічних технологій, ефективних підходів до організації наукової та інноваційної діяльності. Інноваційна освіта стає домінуючою тенденцією у всьому світі та є альтернативою традиційній освіті. Відповідно нова модель освіти повинна задовольняти вимогам безперервності, фундаментальності, універсальності, гуманізації та демократизму. Вона повинна мати механізми динамічного саморозвитку, тому потрібна цілісна безперервна система створення та впровадження педагогічних технологій в освіту.

Науково-педагогічні працівники інституту і педагогічні працівники закладів освіти наголошують на актуальності порушених питань та на необхідності взаємозв'язку теорії з практикою.

Відповідно до пунктів 3,4 розділу III наказу Міністерства освіти і науки України від 11.07.2017 № 994 «Про внесення змін до Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності» та з метою оновлення бази даних експериментальної роботи та інноваційної освітньої діяльності у жовтні 2017 року науково-видавничим відділом Інституту здійснено паспортизацію закладів освіти щодо обліку і моніторингового контролю за станом обстежуваного експерименту в навчальному закладі. У паспорті міститься основна інформація про наявні експерименти, проекти та інновації в регіоні. Оновлення бази даних здійснюється щороку, до 1 жовтня.

У 2017-2018 навчальному році 611 закладів освіти області взяли активну участь у впровадженні 3 проектів Міжнародного рівня, 9 проектів Всеукраїнського рівня та одного регіонального рівня (у порівнянні в 2016 році впроваджувалося 10 проектів у яких задіяно 534 заклади освіти області).

Особливої уваги потребує питання фінансового забезпечення для проведення експериментальної роботи, як на місцевому, так і на державному рівнях. У більшості випадків поліпшення матеріально-технічного супроводу процесу впровадження експериментів відбувається за рахунок залучених коштів та інших джерел фінансування не заборонених чинним законодавством.

Комунальний заклад Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти та місцеві органи управління освітою приділили значну увагу щодо стимулювання проведення експериментальної роботи та інноваційної освітньої діяльності, а відповідальність директорів закладів освіти та наукових керівників експериментальних педагогічних досліджень, які ретельно вивчають доцільності відкриття експерименту, унеможливили проведення формальних експериментальних досліджень у Сумській області.

Аналіз експериментальної роботи закладів освіти області дає змогу визначити перспективи розвитку інноваційних процесів:

– спрямованість на особистісно-орієнтоване навчання та виховання, що актуалізує ідеї гуманістичної парадигми освіти;

– технологізацію інноваційних процесів у загальноосвітньому закладі, за якої утверджується пріоритет технологій особистісно-орієнтованого виховання і навчання, новітніх інформаційно-комунікаційних технологій;

– подальшу диференціацію та індивідуалізацію у процесах навчання та виховання (зокрема, шляхом упровадження відповідних інформаційно-комунікаційних технологій), які повинні сприяти розвитку творчих можливостей, задоволенню інтересів та нахилів кожного учня, орієнтації на спеціалізовану поглиблену підготовку, створенню умов для одержання додаткових знань, умінь, навичок;

– орієнтацію на збереження і зміцнення здоров'я підростаючого покоління, що вимагатиме дотримання умов валеологічного забезпечення освітнього процесу, розробки, апробації і впровадження нових валеологічних освітніх технологій, навчальних програм і спецкурсів.

Означені пріоритетні напрями експериментально роботи, інноваційної освітньої діяльності та сучасний розвиток освіти вимагає якісного впровадження інноваційних педагогічних технологій, професійного вдосконалення педагогічних та керівних кадрів системи освіти відповідно до сучасних трансформацій суспільства й вимог інноваційного розвитку освіти у процесі її реформування.

Ті держави, які нездатні створити привабливість для креативного класу, будуть втрачати економічно. Для того, щоб Україна стала привабливою для креативного класу маємо здійснити такі зміни в освітньому процесі де б кожен учень став маленьким дослідником.

Вже сьогодні в освіті маємо глобальний тренд зростаючої креативності та мобільності, тому успішними будуть ті, хто здатен жити в креативному просторі. Загалом це означає, що будь-яка людина, яка здатна надавати якісні послуги, є носієм креативної ідеї чи технології, фактично не буде мати кордонів та буде необмеженою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепції Нова українська школа від 14.12.2016 № 988-р. Дата оновлення: 14.12.2016. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/ (дата звернення: 15.01.2018).
2. Положенням про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0428-02>.
3. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Офіційний вісник України. – 2017. – № 85 URL: <http://ovu.com.ua/news/2411-viyshov-drukrom-chergoviy-nomer-byuletenya-ofitsiyuniy-visnik-ukrayini-vid-31-zhovtnya-2017-roku-85>
4. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.01.2018).

*Наконежна Людмила Миколаївна,
викладач кафедри освітніх та
інформаційних технологій член
лабораторії з проблем медіаосвіти
та медіаграмотності КЗ СОІППО*

МЕДІАОСВІТА ЯК НАПРЯМОК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Згідно Теорії Поколінь, створеної у 1991 р. Нейлом Хоувом та Вільямом Штраусом, кожні 20 років народжується нове покоління людей, які виховуються у певних історичних умовах та мають схожі цінності. Нині активними є покоління – Baby Boomers, X, Y, Z. Покоління Z – діти, народжені у епоху масштабного розповсюдження Інтернет-технологій (в Україні початок

цього періоду – з 2003-2005 рр. Вони прийшли у цей світ у цифрову епоху і вже ніколи не зможуть уявити своє життя без мережі Інтернет та різноманітних гаджетів. Від самого народження вони звикають жити у світі без кордонів, але з однією поправкою, дуже часто цей світ обмежений екраном.

Ще з дитинства діти цифрового покоління починають аналізувати величезні обсяги інформації. Найголовніше – вони також можуть швидко знайти потрібні відповіді, відкинувши зайве. Здібність водночас бачити та сприймати інформацію із різних джерел сприяє значному збільшенню швидкості сприйняття.

Впровадження медіаосвіти у освітній процес та підвищення медіакомпетентності педагогів – це можливість знайти спільну мову з учнями цифрового покоління!

Важливими умовами формування медіакомпетентності вчителя є наявність фундаментальної підготовки з інформатики, без якої неможлива експлуатація засобів ІКТ і реалізація їхнього потенціалу в освітніх цілях, а також знань із психолого-педагогічних наук, засвоєння яких необхідне для ефективного здійснення всіх функцій, пов'язаних із використанням засобів мас-медіа в навчальному процесі [1]. Медіакомпетентність вчителя, полягає не лише в оволодінні технічними засобами, які швидко змінюються, а й у критичному ставленні до здобутих знань, почутої інформації. Найважливішою частиною медіаграмотності є вміння критично мислити, декодувати медіатексти. Медіакомпетентність включає в себе медіаграмотність, медіакультуру, медіаторчість, медіаімунітет тощо.

Міністр освіти та науки України зазначає, що навички медіаграмотності наразі вже включено в стандарт початкової школи, тож програми, які будуються на стандарті, не можуть цього уникнути. Медіаграмотність необхідно запровадити в практику кожного вчителя, адже розвиток критичного мислення в дітей є одним із ключових складових урядової реформи «Нова українська школа». Критичному мисленню та медіаграмотності необхідно навчати наскрізно на усіх предметах в школі, саме тому, Міністерство освіти та

науки затвердило Всеукраїнський експеримент із медіаосвіти на 2017–2022 роки, який має назву «Стандартизація наскрізної соціально-психологічної моделі масового впровадження медіаосвіти у вітчизняну педагогічну практику».

Цей експеримент запропонувала лабораторія психології масової комунікації та медіаосвіти Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.

Ініціатива є продовженням попереднього експериментального етапу, що тривав із 2011 до 2016 року. Тоді різними формами шкільної медійної освіти було охоплено понад 40 тис. учнів. Взяти участь в експерименті у 2017–2022 роках уже зголосилися близько 200 навчальних закладів із усієї країни. Серед них шість навчальних закладів Сумської області та Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, на базі якого відбувається навчання медіа педагогів.

Загалом в експерименті п'ять етапів: підготовчий, концептуально-діагностичний, формувальний, узагальнювальний, коригувальний.

Підготовчий етап охоплює поточний навчальний рік. За цей період (до серпня 2018 року) навчальні заклади-учасники експерименту мають заявити про своє бажання взяти участь в експерименті, вийти на зв'язок із Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України, визначитися з форматами впровадження експерименту в навчальний процес і, щонайменше, провести кілька тематичних заходів.

Школи та інші навчальні заклади аналізують, у якій формі медіаосвіта в них уже є. Вчителі знайомляться з різними напрямками й форматами інтеграції медіаосвіти в навчальний процес, аналізують можливості школи. Визначаються, чи є в них можливість ввести окремий предмет «Медіакультура», чи це буде факультатив, чи позакласний гурток (журналістики, відеовиробництва, анімаційна студія, кіноклуб тощо), чи школа лише інтегрує певні аспекти медіаосвіти в інші навчальні предмети.

Викладання медіаосвіти учасники експерименту мають розпочати з наступного навчального року, хоча за бажання можуть і раніше. Ті, хто брав участь у попередньому експерименті лабораторії, продовжують викладання.

Забезпеченням впровадження Всеукраїнського експерименту з медіа в Сумській області займається науково-дослідна лабораторія з проблем медіаосвіти та медіа грамотності, що була створена на базі Сумського ОШПО з метою сприяння розбудові в Україні системи медіаосвіти заради забезпечення ефективної взаємодії особистості із сучасною системою медіа, забезпечення медіаосвіти у вищій школі при перепідготовці та підвищенні кваліфікацій фахівців педагогічного профілю.

Основними заходами за напрямками діяльності лабораторії в рамках підготовчого етапу експерименту є:

- дослідження рівня впровадження медіаосвіти в освітній процес навчальних закладів Сумської області;
- оновлення бази даних навчальних закладів області, що впроваджують медіаосвіту;
- компонування інформаційного бюлетеня за результатами рівня впровадження медіаосвіти в освітній процес навчальних закладів Сумської області;
- формування медіаграмотності як важливого показника професійної підготовки педагога під час спецкурсу «Інформаційні та телекомунікаційні технології навчання»;
- проведення обласного вебінару для керівних кадрів та педагогів області «Медіаосвітній простір Сумщини»;
- інформування педагогів області щодо заходів з проблем медіаосвіти та медіаграмотності.
- підтримка та просування сайту науково-дослідної лабораторії з проблем медіаосвіти та медіаграмотності;
- організація онлайн комунікації серед педагогів області з проблем медіаосвіти та медіа грамотності;

- організація та проведення конкурсу робіт з проблем медіаосвіти та медіаграмотності в рамках щорічної Всеукраїнської онлайн науково-освітньої виставки.

Щорічна онлайн науково-освітньої виставки «Інноваційні стратегії інформатизації освіти», яка відбувається протягом жовтня-грудня кожного року, проводиться на Інтернет-ресурсі «Sumy Wiki» Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти.

Мета проведення виставки: сприяння інформатизації освіти, стимулювання створення якісних інформаційних ресурсів, поширення і підтримка молодіжних проектів у мережі Інтернет та підвищення рівня медіакомпетентності учасників освітнього процесу.

Щорічно виставка має певну тематику, яка відображає актуальні тенденції розвитку сучасного українського суспільства.

Прийняти участь у онлайн науково-освітній виставці та ознайомитись з роботами учасників за попередні роки можна перейшовши за посиланням <http://istoriya.soippo.edu.ua/index.php?title=HistoryPedia:%D0%9F%D0%BE%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D1%96%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D1%96%D1%97>.

Для висвітлення діяльності лабораторії та задля сприяння відкритості процесів у медіаосвітньому середовищі Сумщини членами лабораторії був створений сайт «Медіаосвітній простір Сумщини» (<https://sites.google.com/site/mediaosvitasoippo>) та група у Facebook (<https://www.facebook.com/groups/269269513565158>). На сайті та у групі розміщуються анонси подій, новини медіаосвіти, оновлюється електронна бібліотека, проводяться мережеві консультації. Медіакомунікація педагогів-новаторів Сумської області також здійснюється через електронне листування mediasoippo@gmail.com.

Як висновок, хотілося б зазначити, що формування медіакомпетентності учителів розширює спектр методів і форм у подальшій професійній діяльності, допомагає вдосконалити традиційну педагогіку, сприяє

появі нових форм роботи з учнями на уроках: створення тематичних презентацій, розробок різноманітних проектів, запровадження інтегративних завдань, тобто іти в ногу з часом і тому щоб бути по – справжньому грамотними, ми повинні бути грамотними у світі медіа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іванов В.Ф., О.В. Волошенюк Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / За науковою редакцією В.В. Різуна. – Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
2. Найдьонова Л.А. Медіакультура особистості; соціально-психологічний підхід: навчально-методичний збірник / Л.А. Найдьонової, О.Т. Баришпольця. – К.: Міленіум, 2009. – 440 с.
3. Нова грамотність у цифровому столітті // Матеріали обласної науково-практичної інтернет-конференції. / Автор-упорядник Ю. М. Зоря. – Черкаси : ЧОПОПП, 2016. – с. 8 – 12.

*Декунова Зоя Володимирівна,
старший викладач кафедри теорії і
методики змісту освіти КЗ СОІППО;
Лавська Алла Михайлівна, старший
викладач кафедри теорії і методики
змісту освіти КЗ СОІППО.*

ПОЧАТКОВА ШКОЛА В АВАНГАРДІ СУЧАСНИХ ЗМІН В ОСВІТІ

Сучасні діти значно відрізняються від попередніх поколінь. Всі ми відчуваємо наскільки динамічно відбуваються зміни. Тому і запропонувати майбутнім поколінням українців школу ми маємо, таку, яка буде для них сучасною.

Зміст освіти та її методики мають бути наближені до практики. Менше теорії, а більше практичного застосування в житті. У лютому Кабмін затвердив новий Державний стандарт початкової освіти, який передбачає відхід від суто знаннєвої школи до школи компетентностей. Вона полягає в тому, що учні отримують не лише знання, а й уміння їх використовувати. Також новий Держстандарт передбачає розвиток в школі не лише когнітивного інтелекту, а й емоційного (вміння керувати емоціями, розуміти свої та емоції інших, вміння співпрацювати в команді тощо).

Тож, життя вимагає пошуку нових методів, нових підходів до освітнього процесу, нового навчального забезпечення. Не випадково, відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2017 № 1028 «Про проведення всеукраїнського експерименту на базі загальноосвітніх навчальних закладів») було розпочато дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня з теми «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти». Для участі у пілотному впровадженні проекту нового Державного стандарту початкової освіти Міністерство освіти і науки відібрало 100 шкіл, по 4 школи у кожній області.

Представниками від Сумської області стали : Недригайлівська спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів Недригайлівської районної ради Сумської області ; Комунальна установа Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 27, м. Суми, Сумської області ; Краснопільська загальноосвітня школа I-III ступенів Краснопільської районної ради Сумської області ; Комунальна організація (установа, заклад) «Шосткинська спеціалізована школа I ступеня № 13 Шосткинської міської ради Сумської області».

Кожен учитель пілотного класу пройшов тренінгову підготовку. У зазначених школах сформовано проектні команди в складі заступника директора і вчителів двох перших класів, які співпрацюють з тренерами.

Основною новацією, яка входить в практику діяльності 1-х класів експериментальних навчальних закладів, є структурування змісту початкової

освіти на засадах інтегративного підходу у навчанні. Дидактичний зміст процесу інтеграції полягає у взаємозв'язку змісту, методів і форм роботи. Відповідно інтеграцію навчального матеріалу з різних навчальних предметів здійснюють навколо певного об'єкту чи явища довкілля, або навколо розв'язання проблеми міжпредметного характеру, або для створення творчого продукту тощо.

Однією з оптимальних моделей інтеграції у початковій школі є інтеграція навколо соціокультурної теми/проблеми під час тематичних днів/тижнів. Створення єдиного для навчальних предметів тематичного простору дозволяє уникнути дублювання інформації у змісті різних навчальних дисциплін та, водночас, розглянути аналогічний матеріал одночасно з різних боків, за допомогою різних дидактичних засобів. Таким чином забезпечуються збалансованість у сприйманні інформації різних освітніх галузей, психологічно комфортна атмосфера навчальних занять.

У рамках апробації проекту нового Державного стандарту учителі експериментальних шкіл можуть самостійно чи у групі створювати навчальні програми і навчальні матеріали, що реалізують програму і забезпечують формування в учнів умінь, визначених проектом Державного стандарту для першого і другого циклів навчання у початковій школі. У інших випадках педагоги використовують Модельні навчальні програми, що мають відповідний гриф Міністерства освіти і науки України.

Предметно інтеграція змісту початкової освіти представлена в експериментальному навчальному плані (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.08.2017 № 1181 «Про затвердження експериментального навчального плану початкової школи експериментальних навчальних закладів, які працюють в межах дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти»).

Запропонований у ньому розподіл навчального часу закладено в основу структурування змісту початкової освіти в навчальних програмах для експериментальних класів. Документом визначено реалізацію змісту дев'яти освітніх галузей у чотирьох навчальних предметах «Українська мова», «Іноземна мова», «Математика», «Фізична культура» та двох інтегрованих курсах «Я досліджую світ», «Мистецтво». Таке поєднання змісту дозволяє реалізувати інтегративний підхід і забезпечити умови для формування у молодших школярів цілісної картини світу, здатності сприймати предмети і явища різнобічно, системно та визначати практичне застосування вивченого.

Для успішної організації експериментальної роботи на допомогу вчителям - пілотникам, створено спеціалізований сайт nus.org.ua. (nus.org.ua), який сьогодні є одним із найпопулярніших серед учителів початкових класів. Тут друкуються матеріали Модельної навчальної програми (тематичні тижні), навчальні посібники, нормативні документи, а також відповіді фахівців на актуальні питання щодо реформи НУШ. Сайт розповідає історії агентів змін, перебіг пілотування НУШ, а також — міжнародний досвід проведення реформи. З метою надання методичної допомоги та інформування вчителів — підлотників, інших зацікавлених осіб на регіональному рівні на сайті Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти створена рубрика «Початкова школа».

Спостереження свідчать, що удосконаленню освітнього процесу у початковій школі сприяє відмова від застарілих підходів: фронтальних форм організації освітнього процесу, класичного розташування учнів у класі, статичних поз на заняттях і уроках та інше. Для забезпечення оптимальної рухової активності дітей передбачено динаміку проведення заняття/уроку (зміну видів діяльності).

Дослідження свідчать, що суттєво покращують результати навчання методи викладання, засновані на співпраці (ігри, проекти – соціальні, дослідницькі, експерименти, групові завдання тощо). Учні залучаються до спільної діяльності, що сприяє їхній соціалізації.

Педагогіка партнерства і компетентнісний підхід потребують нового освітнього середовища. Навчальний простір у експериментальних класах облаштований так, щоби задовольняти індивідуальні потреби кожної дитини та сприяти роботі дітей в малих групах. Стіни і меблі використовуються для розміщення робіт учнів. Така увага до дитячої праці й творчості підвищує їхню самооцінку і формує гідність. Ефективне середовище допомагає створити, і новітні інформаційно-комунікаційні технології. Вони підвищують ефективність роботи педагога, ефективність управління освітнім процесом, а водночас, дають можливість забезпечити індивідуальний підхід до навчання.

Щомісяця проектні команди обговорюють успішні практики, виклики та пошуку творчих ідей. По завершенні пілоту проектні команди поширюватимуть досвід. Школи стануть ресурсними центрами для підготовки вчителів до роботи в НУШ.

*Драновська Світлана Вікторівна,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
соціально-гуманітарної освіти,
керівник творчої групи КЗ СОІППО*

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА» ДЛЯ 10 КЛАСІВ

Навчання громадянській освіті старшокласників спрямоване на реалізацію загальної мети середньої освіти, що сформульована у концепції Нової української школи.

Вона полягає у розвитку та соціалізації особистості, формуванні її національної самосвідомості, громадянської позиції, загальної культури, світоглядних орієнтирів, критичного мислення, творчих здібностей,

дослідницьких та аналітичних навичок, навичок життєзабезпечення та професійних якостей [прогр].

В основу курсу покладено Глобальні цілі ООН, Декларацію ООН з освіти та виховання в області прав людини, Хартію Ради Європи з освіти для демократичного громадянства й освіти з прав людини, Практичні пропозиції щодо розвитку компетентностей для демократичного громадянства в новій українській школі та **передбачає консенсус між національним і загальноєвропейським змістом громадянської освіти.**

Метою громадянської освіти є:

1) формування вільної особистості, яка визнає загальнолюдські та національні цінності;

2) виховання поваги до людської гідності й дотримання прав людини, демократичних цінностей, неупередженості, рівності;

3) **формування громадянської компетентності** учнівської молоді, що забезпечує її активну громадянську позицію, здатність реалізовувати свої права та обов'язки в конкретній ситуації;

4) виховання громадянської свідомості особистості, орієнтованої на демократичні пріоритети в суспільстві, приналежність до свого народу, спільних історичних, політичних і культурних цінностей своєї держави;

5) виховання толерантності, інклюзії та поваги до культурного різноманіття, різних поглядів, релігій, звичаїв і культур, **уміння знаходити порозуміння з іншими людьми;**

6) розвиток політичної, правової, економічної, соціальної, культурної, медійної грамотності школярів, **готовності до співробітництва.**

В основу курсу громадянської освіти покладений компетентнісний підхід, що корелюється з ключовими компетентностями, визначеними основами стандарту Нової української школи.

Соціальна та громадянська компетентності

Уміння: активно слухати та спостерігати, брати відповідальність на себе, проявляти громадянську свідомість, соціальну активність та участь у житті

громадянського суспільства, аналітично мислити, критично розуміти світ: політику, право, права людини, культуру, релігію, історію, мас-медіа, економіку тощо.

Ставлення: повага до людської гідності, повага до прав людини, визнання цінності демократії, справедливості, рівності й верховенства права; емпатія, відповідальність, активна громадянська позиція.

Зміст програми

РОЗДІЛ 1. Особистість та її ідентичність

РОЗДІЛ 2. Права і свободи людини

РОЗДІЛ 3. Людина в соціокультурному просторі

РОЗДІЛ 4. Демократичне суспільство та його цінності

РОЗДІЛ 5. Світ інформації та мас-медіа

РОЗДІЛ 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту

РОЗДІЛ 7. Україна, Європа, світ.

Кожен розділ містить практичне заняття та орієнтовні теми для його реалізації. Практичні заняття з громадянської освіти допомагають краще засвоїти знання, розвинути вміння, сформувані ставлення та утвердити цінності через особистий практичний досвід учнів. Вони спрямовані на формування навичок соціальної взаємодії, вироблення вміння самостійно аналізувати різноманітні ситуації, перш за все у своєму життєвому середовищі, вміння самостійно приймати відповідальні рішення і діяти у правовому полі, конструктивно взаємодіяти з суспільством тощо.

Програма пропонує орієнтовний перелік тем для практичних занять. Вчителі можуть пропонувати власні теми, враховуючи потреби конкретних учнів.

Наприклад, орієнтовні теми до практичного заняття до Розділу 1.

- «Хто я?» (усвідомлення своєї ідентичності).
- «Чи може людина бути творцем власного життя, або як стати успішною людиною?»
- «Визначаємо найнеобхідніші умови для самореалізації людини»

Над створення підручників працювало чотири колективи авторів.

Програма інтегрованого курсу «Громадянська освіта» для 10 класу розміщена на сайті МОН України у розділі програми для 10-11 класів, які будуть чинні у 2018-2019 н.р.

З проектами підручників інтегрованого курсу «Громадянська освіта» для 10 класу можна ознайомитися на сайті Інституту модернізації змісту освіти у розділі підручники – електронна бібліотека – підручники – 10 клас – громадянська освіта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція Нової Української школи [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.
2. Програма інтегрованого курсу «Громадянська освіта» для 10 класу [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.

*Харламова Людмила Миколаївна,
директор Сумського міського центру
еколого-натуралістичної творчості
учнівської молоді*

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РІВНЯ

«Без прагнення до наукової роботи вчитель потрапляє під владу трьох демонів: механічності, рутинності, банальності. Рівень майстерності вчителя залежить від здатності педагога до творчо-пошукової роботи».

Реформування національної системи освіти спричинило потребу в оновленні діяльності навчальних закладів. Одним із компонентів модернізації освітньої галузі є дослідно-експериментальна робота. Зміст дослідно-експериментальної роботи.

Перед педагогічним колективом Сумського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді виникли перспективи освітньої діяльності, пов'язані з посиленням інноваційного пошуку як способу адаптації навчального закладу до суспільних змін.

Навчальний заклад, як будь-яка організація, протягом свого життя проходить чотири стадії: формування, ствердження на певних позиціях і більш-менш стабільне існування, інноваційну діяльність за стабільного міцного становища на зайнятих позиціях і трансформацію, що призводить до відмирання або до розвитку і чергового інноваційного витка. Розвиток і пов'язаний з створенням нової практики освіти, а вона потребує експерименту.

Проектуючи стратегію подальшого розвитку закладу, колектив Сумського міського центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді став ініціатором проведення експериментальної роботи.

У 2016 році на базі закладу розпочато дослідно-експериментальну роботу всеукраїнського рівня за темою «Формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю» (наказ МОН від 09.06.2016 № 648).

Відповідно до вимог нормативно-правової бази, що регламентує реалізацію дослідно-експериментальної роботи та інноваційної діяльності представляємо покроковий алгоритм отримання статусу експериментального закладу освіти:

- КРОК 1 Вивчаємо нормативно-правову базу.
- КРОК 2 Визначаємо тему та рівень експериментального дослідження(всеукраїнський, регіональний та рівень окремого навчального закладу).

- КРОК 3 Вивчаємо налаштованість педагогічного колективу та мотивуємо його.
- КРОК 4 Заручаємося підтримкою органу управління освітою та інституту післядипломної педагогічної освіти.
- КРОК 5 Складаємо Заявку та Програму дослідно-експериментальної роботи.
- КРОК 6 Подаємо Заявку та Програму до відповідного органу управління освітою.
- КРОК 7 Отримуємо статус експериментального закладу Всеукраїнського рівня.

Пропонуємо один із варіантів логіки дослідно-експериментальної роботи на прикладі закладу позашкільної освіти.

На нашу думку на сьогодні саме позашкільна освіта здатна мобільно реагувати на швидкі зміни в соціумі в інтересах дитини та її сім'ї, суспільства і держави. Головною метою позашкільної освіти є створення умов для розвитку та самореалізації особистості, яка не тільки володіє знаннями, а й уміє застосовувати їх у житті, діяти адекватно у відповідних ситуаціях, адаптуватися до складних соціальних умов.

Проблемам компетентнісного підходу присвячені роботи багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених. Однак, незважаючи на широкі теоретичні та практичні напрацювання з цього питання, ми з'ясували, що можливості позашкільного навчального закладу у формуванні життєвої компетентності вихованців не були предметом спеціального дослідження. У науковій літературі ще не вироблено загальновизнане поняття «життєва компетентність», недостатньо вивчені структура і функції життєвої компетентності особистості.

Об'єкт дослідження: процес формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі.

Предмет дослідження: організаційно-педагогічні умови формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю.

Мета дослідження: виявити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю.

Завдання дослідження:

- дослідити стан проблеми формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю у педагогічній, психологічній теорії і практиці;
- охарактеризувати можливості позашкільного навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю у формуванні життєвої компетентності вихованців;
- уточнити сутність поняття «життєва компетентність», визначити компоненти, критерії, показники та рівні сформованості життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю;
- розробити та теоретично обґрунтувати структурно-функціональну модель формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю;
- виявити, обґрунтувати, впровадити та експериментально перевірити організаційно-педагогічні умови формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю.
- розробити навчальні програми та посібник «Формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю» з урахуванням результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у виявленні, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці організаційно-педагогічних умов, етапів та сутнісних характеристик процесу формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю.

Теоретичне значення дослідження полягає в уточненні поняття «життєва компетентність», у розробленні та теоретичному обґрунтуванні

структурно-функціональної моделі формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю; розробленні та обґрунтуванні критеріїв, рівнів та показників сформованості життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю.

Практичне значення дослідження полягає у розробці та впровадженні у педагогічну практику методики формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю.

Результати дослідження доцільно буде застосовувати: у процесі розробки нових навчальних програм, посібника і рекомендацій для педагогічних працівників позашкільних навчальних закладів різних типів, що сприятиме підвищенню ефективності і результативності навчально-виховної роботи; у навчальному процесі вищих навчальних закладів, що забезпечить умови ефективної підготовки майбутніх педагогів до формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю; у процесі підвищення кваліфікації педагогів позашкільних навчальних закладів та вчителів загальноосвітніх шкіл, що в сукупності сприятиме підвищенню їхнього професійного рівня і результативності педагогічної діяльності.

Терміни та етапи проведення дослідно-експериментальної роботи

- I. Організаційно-підготовчий етап (травень 2016 р. – травень 2017 р.);
- II. Концептуально-діагностичний етап (червень 2017 р. – грудень 2018 р.);
- III. Формувальний етап (січень 2019 р. – травень 2020 р.);
- IV. Контрольно-узагальнювальний етап (червень 2020 р. – грудень 2020 р.).

База дослідження: комунальний заклад Сумської міської ради – Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді.

Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – сучасний комплексний позашкільний навчальний заклад, що є одним із найбільших науково-методичних, еколого-натуралістичних та просвітницьких центрів Сумської області, де у 180 гуртках 45 профілів

навчається 2950 вихованців 4-18 років.

У структурі закладу функціонує п'ять профільних відділів: біологічний, екології та краєзнавства, квітникарства, натуралістичної та дослідницької роботи, декоративно-ужиткового мистецтва та два організаційних відділи – методичний і організаційно-масовий.

У ЦЕНТУМ спроектована авторська модель безперервної екологічної освіти, яка реалізується, починаючи зі школи раннього розвитку дитини і продовжується в гуртках основного та вищого рівнів.

Для старшокласників працює наукове товариство учнів «Ерудит» та Центр довузівської підготовки школярів, що об'єднує гуртки «Поглиблене вивчення біології», «Юний хімік», «Фізика», «Математика», «Українська мова та література», «Загальна біологія з основами дослідництва». Велика увага приділяється роботі з обдарованими вихованцями, створено банк «Обдарованість».

У закладі створена належна матеріально-технічна база, яка забезпечує умови для організації навчально-виховного процесу

Враховуючи напрямки діяльності, обладнані та оформлені 20 навчальних кабінетів, бібліотека (3000 екземплярів книг), куточок живої природи (30 видів декоративних птахів та тварин), комплекс акваріумного рибництва (50 видів акваріумних мешканців), навчально-тваринницька ферма (16 видів с/г тварин, представлених 27-ма породами), теплиця (550 видів рослин, з них – 300 видів кактусів), музей хліба, краєзнавчо-етнографічний музей, 2 зали для масових заходів, методичний кабінет, на території ЦЕНТУМ організовано об'єкт природно-заповідного фонду «Ботанічний сад місцевого значення «Юннатівський» (рішення Сумської обласної ради V скликання від 25.10.2010).

Наша гордість і майбутня наукова еліта – наші вихованці – гідно представляють ЦЕНТУМ на міських, обласних, всеукраїнських, міжнародних заходах. Тільки протягом останніх трьох років вихованці закладу взяли участь у 20 міжнародних, 33 всеукраїнських, 86 обласних, 76 міських конкурсах, фестивалях, виставках, у яких отримали 251 призове місце.

Сумський ЦЕНТУМ є переможцем Всеукраїнського відкритого рейтингу якості позашкільної освіти «Золота когорта позашкільників» в категорії «Позашкільні навчальні заклади районного та міського підпорядкування»(наказ НЕНЦ від 10.12.2011 № 54).

Заклад внесений до Переліку найбільших позашкільних навчальних закладів державної та комунальної форми власності системи Міністерства освіти і науки України(наказ МОНмолодьспорту від 29.12.2012№ 1523).

Стартовим майданчиком для дослідно-експериментальної роботи у ЦЕНТУМ стала Школа сприяння здоров'ю навчального закладу. Модель сучасного навчального закладу – Школа сприяння здоров'ю було захищено у 2009 році (наказом МОН України від 07.12.2009 №1102 ЦЕНТУМ внесено до Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю).

З травня 2016 року по травень 2017 року, у Сумському міському центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді в процесі реалізації I організаційно-підготовчого етапу дослідно-експериментальної роботи було проведено теоретичну, науково-методичну підготовку педагогів до роботи в інноваційному режимі.

В першу чергу, з метою забезпечення відповідних умов проведення експерименту створено Науково-методичну раду.

Науково-методична рада дослідно-експериментальної роботи:

- забезпечувала дотримання прав учасників дослідно-експериментальної роботи, збереження їх фізичного і морального здоров'я;
- визначила склад учасників дослідно-експериментальної роботи (педагогічних працівників, учнів (вихованців), батьків);
- прийняла рішення про внесення змін до організаційної структури і режиму функціонування експериментального навчального закладу;
- організувала підготовку педагогічних працівників до роботи за Програмою.

Із числа досвідчених працівників закладу було сформовано три творчі групи. **Перша група «Стратегічний розвиток»** розробила:

Цільову комплексну програму розвитку ЦЕНТУМ на 2017-2021 роки, затверджену рішенням педагогічної ради (протокол № 4 від 15.12.2016), концепцію Школи сприяння здоров'ю ЦЕНТУМ;

– **річний план роботи ЦЕНТУМ**, затверджений рішенням педагогічної ради (протокол № 4 від 15.12.2016) та погоджений управлінням освіти і науки Сумської міської ради;

– **навчальний план** закладу, до якого внесені зміни, передбачені програмою дослідно-експериментальної роботи. Навчальний план затверджено начальником управління освіти і науки Сумської міської ради 01.09.2016.

Члени групи сформулювали пріоритетні напрями роботи закладу, визначили мету, чітко окреслили завдання.

Друга творча група «Ресурсне забезпечення розвитку» визначила найбільш актуальні напрямки ресурсного забезпечення: психолого-мотиваційний, програмно-методологічний та матеріально-технічний.

Завдяки діяльності тимчасової творчої групи розроблено:

– **навчальні програми гуртків** «Краса і здоров'я», «Розвивальні ігри», «Здоровим бути здорово», «Поглиблене вивчення біології», «Знавці природи», «Жива планета», «Пізнай себе», які затверджені управлінням освіти і науки Сумської міської ради (наказ від 07.09.2016 № 740);

– укладено **договори про співпрацю** між комунальним закладом Сумської міської ради – Сумський міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та Сумським дошкільним навчальним закладом (ясла-садок) № 19 «Рум'янек», КУ Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 15 ім. Д. Турбіна, № 24, КУ Сумська спеціалізована школа I ступеня № 30, КУ Сумська спеціальна загальноосвітня школа, КУ Сумський навчально-виховний комплекс «дошкільний навчальний заклад – загальноосвітня школа I ступеня № 41 «Райдуга».

Третя група «Інноваційний розвиток» розглядала можливість впровадження інновацій для реалізації Програми експериментально-дослідної роботи.

Протягом 2016-2017 н. року з метою здійснення підготовки педагогічних працівників до проведення дослідно-експериментальної роботи в навчальному закладі **проведено наступні методичні заходи:**

1. Теоретичний семінар за участю наукового керівника дослідно-експериментальної роботи Успенської В.М, кандидата педагогічних наук, керівника лабораторії з проблем здоров'яспрямованої діяльності в закладах освіти КЗ СОППО «Можливості позашкільного навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю у формуванні життєвої компетентності вихованців» (13.10.2016).

2. Міський семінар для методистів ПНЗ «Реалізація сучасних форм екологічної освіти і виховання в позашкільному навчальному закладі» (17.11.2016).

3. Постійний семінар-практикум (9 засідань). У результаті роботи семінару було вивчено основні нормативні документи, які є основою проведення дослідження.

4. Засідання профільних методичних об'єднань керівників гуртків, на яких розглянуто теоретичні аспекти формування життєвої компетентності вихованців та шляхи практичного впровадження компетентнісного підходу у навчально-виховний процес ПНЗ.

5. Участь у 2 міжнародних, 4 всеукраїнських, 2 обласних науково-методичних заходах, під час яких педагоги ознайомилися з досвідом роботи інших закладів з даного питання.

Педагогічний колектив закладу постійно працює над удосконаленням науково-методичного забезпеченням освітнього процесу та оновленням програмного забезпечення. Педагогами за 5 років розроблено **43 навчальні програми** з позашкільної освіти, які затверджені наказами управління освіти і науки Сумської міської ради.

З метою вивчення здатності педагогів до інноваційної діяльності практичним психологом закладу проаналізовано їх самооцінку за методикою Мариновської О.Я. та Зазуліної Л.В., яка включає чотири компоненти:

мотиваційно-операційний, змістовний, операційно-технологічний та рефлексивний.

Результати обстеження показали, що 83 % складає високий рівень готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності; 15 % – достатній рівень, 2 % – середній.

Дані моніторингу, проведеного в закладі, переконливо свідчать про те, що завдяки проведенню цілеспрямованої роботи у вихованців підвищилися знання та вміння щодо оздоровчих дій, зріс рівень гігієнічної культури, відбулася позитивна динаміка в їх фізичному розвитку та мотивації дотримання норм здорового способу життя. А це підтверджує широкі можливості сучасного позашкільного навчального закладу-Школи сприяння здоров'ю щодо формування життєвої компетентності здорової особистості.

Перспективами подальших пошуків у напрямі дослідження є виявлення, обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування життєвої компетентності вихованців, розробка структурно-функціональної моделі та методики формування життєвої компетентності вихованців у позашкільному навчальному закладі – Школі сприяння здоров'ю.

*Сахно Оксана Іванівна,
завідувач районним методичним
кабінетом відділу освіти Путивльської
районної державної адміністрації*

РОЛЬ МЕТОДИЧНОГО КАБІНЕТУ В СУПРОВОДЖЕННІ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

*Я повинен пізнати світ і себе,
Я потребую життєвих експериментів.
Я хочу приміряти до себе і ту роль,
і цю, хочу зазнати неймовірного,
хочу перевірити невідоме.
Мені потрібні труднощі й помилки.
В.Леві*

Ми вже зараз живемо в такому собі культурному Космозоо, коли представники різних культурних світів, наче інопланетяни, вчаться жити спільним життям в одному соціумі. Це дається з великими труднощами, бо культурні основи дуже відрізняються. А для побудови гармонійного співіснування треба визнання інакшості.

Наведу невеличку статистику. Учені підраховали, що подвоєння знань у світі:

перше відбулося приблизно з 750 до 1750 року (тобто за 1000 років);

друге – за 150 років (тобто в 1900);

третє – за 50 років (у 1950 році).

Обсяг же інформації, що зараз включає не тільки обмін відомостями між людьми, а вже між людиною і машиною, за ці півстоліття зріс у 8-10 разів.

Причому ця тенденція все більше посилюється, із 2015 року подвоєння обсягу знань людства відбувається за 2 роки, а за прогнозом на 2050 рік – за 1 тиждень. Це явище отримало назву “інформаційний вибух” і свідчить про початок інформаційної ери, коли знання людства та обсяг інформації будуть збільшуватися з рекордною швидкістю.

Тобто суспільство розвивається дуже стрімко, а наша освіта?

Класно-урочна система навчання утворилася у 16 сторіччі. За 400 років змінювалися лише форми проведення уроків. Сьогодні ж неможливо навчати так, як навчали 50-100 років тому. Навіть методи навчання, що були інноваційними 10 років тому, на даний момент потребують корекції. А об'єм програмового матеріалу?

Сучасне реформування системи шкільної освіти ініціюється «знизу» – педагогічною та батьківською громадськістю, а не «зверху» – Міністерством освіти і науки України, як це завжди й відбувалося. Агентом змін є шкільний учитель. Саме життя ставить перед ним і закладом освіти завдання змінюватися, шукати нові шляхи розвитку системи освіти. Цьому процесу як раз і сприяє дослідницька та експериментальна діяльність.

У процесі запровадження Концепції нової української школи, оновленого Закону України «Про освіту» дослідницька діяльність учителя:

- є функцією вчителя, виконання якої забезпечується всією організацією діяльності школи і яка пронизує виконання всіх інших функцій, підвищуючи їх якість;
- є засобом зростання як професіоналізму вчителя, так і кваліфікаційного статусу, що забезпечує йому педагогічну кар'єру;
- забезпечує загальний розвиток освітньої установи, її рух до вищого рівня якості освіти за рахунок використання резервів науки.

В останні роки відділ освіти Путивльської райдержадміністрації, районний методичний кабінет, заклади освіти району приділяють велику увагу проведенню педагогами науково-дослідної роботи та її методичному супроводу. Ця робота в районі проводиться за такими напрямками: співпраця із Інститутом педагогіки НАПН України, Глухівським НПУ ім. О.Довженка, участь у регіональних експериментах тощо.

За час участі в науково-дослідній та експериментальній роботі на рівні області, співпраці із Інститутом педагогіки в районі склалася певна система роботи, що включає в себе основні напрямки роботи районного методичного

кабінету по супроводу дослідно-експериментальної роботи закладів освіти та педагогів.

Найважливішим у цьому процесі є системна робота як районного методичного кабінету так і закладів освіти.

Представимо цю систему по кроках:

Перший крок - заключити угоди про співпрацю з цього напрямку із відповідною установою (Інститут педагогіки НАПН України, Глухівський НПУ ім. О.Довженка тощо).

Крок другий - знайти вчителя (заклад освіти), який взявся б за цю роботу та, у наступному, став би генератором ідей для послідовників.

Провести (за потребою) батьківські збори, на яких отримати згоду для участі в експериментальній роботі. (Це такі експерименти, як апробація Положення про «школу – родину» (2008-2009 роки), апробація обласної програми «Сумщинознавство» для 2-4 класів (2011-2013 роки), участь у Всеукраїнському експерименті «Дидактико-методичне і навчальне забезпечення реалізації концептуальних засад реформування початкової загальної освіти» на 2016-2020 роки» тощо).

- адміністрації школи разом із учителем, методистом районного методичного кабінету розробити необхідну документацію:

Крок третій - підготувати заявку на участь в експерименті, програму дослідно-експериментальної роботи, визначити завдання на навчальний рік, подати необхідні документи до Департаменту освіти і науки.

Крок четвертий - після наказів про включення до експерименту визначити куратора із числа методистів районного методичного кабінету для здійснення методичного супроводу тощо.

Для забезпечення ефективного методичного супроводу експериментальної роботи необхідно добре володіти теоретичним матеріалом, розуміти, як отримати кращий результат. У літературних джерелах **науково-дослідна діяльність визначається** як інтелектуальна творча діяльність, спрямована на здобуття і використання нових знань, у межах якої

здійснюються наукові дослідження. Вони (дослідження) мають дві форми: фундаментальні та прикладні дослідження. Нам, як практикам, більше підходить друга (прикладна).

Прикладні наукові дослідження – це вид науково-дослідної діяльності, спрямований на здобуття й використання знань на практиці.

Дослідницька діяльність – особливий вид діяльності педагога, відмінної від дидактичної, виховної й наближеної до наукової за своїм складом, функціями та технологіями виконання. Дослідницька діяльність:

- забезпечує загальний розвиток освітньої установи, її рух до вищого рівня якості освіти за рахунок використання резервів науки;
- є функцією вчителя, виконання якої забезпечується всією організацією діяльності школи і яка пронизує виконання всіх інших функцій, підвищуючи їх якість;
- є засобом зростання як професіоналізму вчителя, так і кваліфікаційного статусу, що забезпечує йому педагогічну кар'єру.

Педагогічні дослідження, у яких брали участь заклади освіти району, здійснювалися за допомогою цілої системи різноманітних методів. Серед них:

- 1) традиційно-педагогічні методи (педагогічні спостереження, дослідницька бесіда, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, першоджерел, вивчення шкільної документації, продуктів діяльності учнів);
- 2) педагогічне тестування (успішності, інтелектуального розвитку, діагностування рівня засвоєння знань, умінь, ступеню сформованості багатьох якостей тощо);
- 3) соціологічні методи (інтерв'ю, анкетування);
- 4) кількісні методи (статистичний метод, метод моделювання тощо).

Ураховуючи вищезазначене, у районі склалася певна модель науково-дослідної роботи, яку проводять педагоги та заклади освіти району. Її можна представити у вигляді такої схеми:

Німецький поет Гете писав: «Мало знати, треба й використовувати. Мало хотіти, треба робити.» Ці слова можна вважати принципом, за яким у районі будується вся науково-дослідна робота, бо без неї неможливе підвищення ефективності всього освітнього процесу.

Тому в останні роки відділ освіти, районний методичний кабінет приділяють велику увагу проведенню вчителями науково-дослідної роботи. А така діяльність неможлива без співпраці із науковими установами України. Серед них Інститут педагогіки НАПН України (у рамках угоди про співпрацю), Сумський ОІППО.

Напрямки такої роботи досить різноманітні. Серед них:

- проблеми профільного навчання та допрофільної підготовки (відділ дидактики та відділ сільської школи Інституту педагогіки НАПН України);
- організація роботи освітніх округів підготовки (відділ сільської школи Інституту педагогіки НАПН України);
- апробації курсу «Різноманіття релігій та культур світу» (Міністерство освіти і науки України),
- апробація примірного положення про «школу – родину» (Сумський ОІППО);

- апробації авторської програми курсу за вибором «Сумщинознавство» для початкових класів закладів загальної середньої освіти області (Сумський ОШПО);

- регіональний експеримент «Теоретико-методологічні засади формування естетичного середовища учнів основної та старшої школи» (Сумський ОШПО) тощо.

Вищезазначені заходи дали можливість проводити планову роботу з оновлення змісту освіти, залучати до творчої роботи з питань методики викладання, організації освітнього процесу в закладах освіти району педагогів-практиків.

Проте одним із головних завдань експериментальної та науково-дослідної роботи є отримання кінцевого продукту. Тому вся робота методистів і педагогів була спрямована на розробку та створення методичних рекомендацій, методичних розробок для педагогів-практиків тощо. Як приклад можна навести розроблені в районі: «Положення про кабінет профільного навчання», модель робочого навчального плану для закладів освіти освітнього округу для ефективного використання навчально-методичної бази закладів та педагогічних кадрів під час допрофільної підготовки, календарне планування для «Школи-родини», методичне забезпечення для викладання курсу «Розмаїття релігій та культур світу», розроблені моделі методичної роботи та психологічного супроводу в освітньому окрузі тощо.

За останні три роки підвищилась кількість педагогів району, творчі доробки яких друкуються на сторінках різноманітних методичних і педагогічних видань. Серед них можна назвати обласну газету «Педагогічна трибуна», видання групи «Основа», журнал «Заступнику директора школи» (видавництво МЦФР), журнал «Сільська школа» (Івано-Франківськ), Збірник «Дидактика: теорія та практика» (Інститут педагогіки НАПН України), Збірник наукових і творчих дитячих досягнень школярів «Крок в науку» та багато інших.

Розбудова й оновлення системи освіти України вимагає творчого пошуку й апробації шляхів удосконалення освітнього процесу. Не треба чекати, що хтось прийде й принесе готові рішення наших проблем. Сьогоднішні реалії вимагають, щоб ми самі, як практики, працювали над цим. Тільки залучаючи кожного учителя до цього процесу, ми зможемо зробити нашу школу кращою, конкурентоспроможною, цікавою для кожної дитини. Завдання методичної служби допомогти та підтримати вчителя в цій роботі.

✓ “Неможливо” – це всього лише слово, за яким ховаються маленькі люди. Їм легше жити у звичному світі, аніж знайти в собі сили його змінити.

✓ “Неможливо” – це не факт, а всього лише думка.

✓ “Неможливо” – це не вирок, а виклик.

✓ “Неможливо” – це шанс перевірити себе.

✓ “Неможливо” – це не назавжди.

✓ ...адже неможливе є можливим.

*Винниченко Валентина Миколаївна,
місцевий координатор експерименту
Боромлянського НВК Боромлянської с/р*

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО ОСВІТНІХ ІННОВАЦІЙ, ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТУ В ЗАКЛАДІ

Центральною проблемою модернізації освіти більшість науковців і практиків, які працюють в галузі освіти, вважають підвищення її якості. На досягнення цієї мети спрямоване удосконалення структури загальної середньої освіти, введення нових Державних стандартів, упровадження Національної

рамки кваліфікації, оновлення програм, підручників, проведення моніторингу якості загальної середньої та вищої освіти.

Упровадження заходів, спрямованих на підвищення якості освіти, викликає у суспільстві палкі дискусії, а часом й активний супротив їх упровадженню. Значною мірою це зумовлено тим, що робота з громадською думкою не розглядається більшістю освітян в якості пріоритетної.

Коли мова заходить про реформу освіти, звідусіль доводиться чути переважно негативні висловлювання та коментарі. Складається цілковите враження абсолютно негативного ставлення громадян України до освітніх реформ загалом і до реформи середньої освіти зокрема. Чи це так насправді? Фахівці інституту соціальної та політичної психології НАПН України, спираючись на 15 річний досвід моніторингу громадської думки, доводять, що ні. Їх результати свідчать про зростання за останні 5 років довіри людей до системи освіти. Освіта лишається в уяві громадян острівцем стабільності у бурхливих хвилях суспільних змін. Зростає кількість громадян, переконаних в тому, що вітчизняна система освіти розвивається у правильному напрямку.

Ми, освітяни, повинні усвідомлювати важливість психологічної підготовки громадської думки до належного сприймання пропонованих інновацій. Таке розуміння проблеми зумовило участь нашого закладу в дослідно-експериментальній роботі за темою «Формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій».

Даний експеримент розрахований на період з 2016 по 2020 роки. Метою експерименту є формування позитивного ставлення педагогічних працівників, учнівської молоді, батьків та широкої громадськості до переходу закладів освіти на 12-річний термін навчання, профілізацію старшої школи, розширення практики громадсько-державного управління освітою. Він проводиться в 5 етапів: підготовчий, концептуально-діагностний, формувальний, узагальнювальний, корегувальний.

Наш заклад, Боромлянський НВК Боромлянської с/р, був залучений до даного експерименту на третьому формувальному етапі тому, що виникла потреба у розширенні бази дослідно-експериментальної роботи.

Відповідно було опрацьовано та обговорено на педагогічній раді № 1 від 31.08.2017 пакет документів щодо участі у Всеукраїнському експерименті «Формування позитивної громадської думки щодо освітніх інновацій». 28 вересня 2017 року підписано Угоду про співпрацю між інститутом соціальної та політичної психології НАПН України та навчальним закладом.

За даний період ми були учасниками ряду заходів з громадської підтримки освітніх реформ. У жовтні 2017 року на базі Ніжинського обласного педагогічного ліцею був проведений науково-методичний семінар-тренінг на тему «Упровадження педагогіки успіху в освітній простір ліцею». Директор із заступником директора з виховної роботи брали участь у тренінгових заняттях «Групова дискусія методом знаходження консенсусу» та «Ділова інноваційна гра». Такі форми роботи дали можливість оволодіти методом знаходження консенсусу в ситуації групового прийняття рішення.

У листопаді 2017 року заступник директора з навчально-виховної роботи та соціальний педагог закладу були учасниками Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психолого-педагогічне забезпечення громадської підтримки освітніх інновацій» на базі ДВНЗ Київського університету менеджменту освіти. Відвідали майстер-класи «Рефлексивний тренінг» та «Ділова інноваційна гра», які були орієнтовані на вироблення нових ідей-рішень для проблем продуктивної діяльності та ефективної групової співпраці.

З 14 по 16 березня 2018 року в Київському Палаці дітей та юнацтва відбулася важлива подія освітньої галузі – IX Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти – 2018», яка супроводжувалась змістовною тематичною програмою. Дану виставку відвідали директор, учитель початкових класів. Винниченко В.М., соціальний педагог і координатор даного експерименту, ознайомила з презентацією досвіду роботи Ніжинського педагогічного ліцею «Через інновації в освітньому просторі ліцею до нової української школи».

У своєму закладі намагаємося сформувати у вчителів, батьків та учнів позитивне ставлення до необхідності впровадження 12-річної освіти та профілізації старшої школи. З цією метою проводимо тематичні класні збори, на яких ознайомлюємо батьків з ключовою реформою Міністерства освіти і науки України – Нова українська школа. Організуємо заняття батьківського університету, проводимо Дні відкритих дверей .

У березні долучилися до проведення моніторингу ставлення до реформи освіти щодо освітніх нововведень. 50 педагогів нашого закладу та 30 учнів 10-11 класів пройшли опитування в он-лайн режимі, а 30 батьків заповнили анкети в текстовому форматі.

У червні нинішнього року нами запланована участь у круглому столі «Формування громадської думки щодо освітніх інновацій серед освітян: підсумки третього етапу експерименту» на базі Київського інституту соціальної та політичної психології.

Ми переконані, що така робота дозволить підвищити рівень обізнаності наших батьків щодо освітніх реформ; формуватиме проактивну позицію щодо реформ; покращить діалог між учасниками навчально-виховного процесу (педагогами, учнями, батьками) у контексті освітніх нововведень; формуватиме готовність до впровадження освітніх інновацій і долатиме психологічний супротив нововведенням.

*Воропай Ірина Леонідівна,
заступник директора з навчально-
виховної роботи Білопільської
спеціалізованої школи I-III ступенів №1
Білопільської районної ради Сумської
області*

**ВІД ШКОЛИ ЗНАНЬ – ДО ШКОЛИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ:
НАСКРІЗНИЙ ПРОЦЕС НАВЧАННЯ Й ВИХОВАННЯ, ЯКИЙ ФОРМУЄ
В УЧНІВ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ**

Автор піднімає питання використання інноваційних методів навчально-виховної діяльності у ЗНЗ щодо формування в учнів загальнокультурної грамотності.

***Ключові слова:** компетентності загальнокультурна грамотність, національно-культурна ідентичність.*

Компетентнісний підхід до організації навчально-виховного процесу виступає сьогодні як фактор оновлення змісту шкільної освіти. Ми поступово відходимо від традиційної системи освіти, яка акцентувала основні зусилля на набутті знань, умінь і навичок й формувала знаннєвий підхід до навчання. Але дитині недостатньо дати лише знання. Ще необхідно навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними установками учня, формують його життєві компетентності, необхідні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

У Законі «Про освіту» визначено 10 груп компетентностей. Серед них важливе місце займає загальнокультурна грамотність. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Потребу формування загальнокультурної компетентності молоді зумовлено такими факторами:

- глобалізацією суспільного життя, розвитком міжнародних зв'язків у всіх галузях діяльності, що вимагає розуміння культур різних народів, їхніх національних традицій, особливостей мультикультурного світу та вміння жити в ньому;

- потребою підвищення конкурентоспроможності фахівців, їхньої адаптованості до сучасного світу;

- переорієнтованістю на фундаментальні цінності світової культури в поєднанні із збереженням національної самобутності у зв'язку з інтеграцією України у світовий освітянський простір.

Обов'язковими складовими загальнокультурної компетентності є:

- Толерантність;
- Повага до представників ін.культур;
- Відповідальність за власні вчинки;
- Уміння працювати в команді;
- Уміння приймати спільні рішення тощо.

Формуванню загальнокультурної компетентності у найбільшій мірі сприяють такі дисципліни: українська мова й література, зарубіжна література, іноземні мови, історія України, географія, музичне мистецтво, образотворче мистецтво, основи здоров'я.

Одним із найбільш ефективних засобів формування загальнокультурної компетентності під час навчального процесу можна назвати інтегрований урок як таку форму роботи, яка у повній мірі забезпечує створення узагальненої системи знань про різні сфери культури. У практиці роботи вчителів нашої школи традиційними стали інтегровані уроки з історії України й образотворчого мистецтва, української мови, літератури й музичного мистецтва, географії й історії України, основ здоров'я й трудового навчання, зарубіжної літератури й образотворчого мистецтва. Досить часто інтегровані уроки проводять учителі початкових класів.

Підвищена результативність таких уроків пояснюється тим, що інтеграція забезпечує наявність умов, необхідних для інтелектуальної праці учнів,

допомагає створити індивідуальну систему знань кожного школяра, сформуванню в нього інтегративне мислення, визначитися із життєвими цінностями.

Формування загальнокультурної компетентності реалізується в процесі як урочної, так і позаурочної діяльності. У Білопільській спеціалізованій школі I-III ступенів № 1 склалася ефективна система виховної роботи, що формує в наших учнів патріотичну свідомість, громадянську зрілість і особисту відповідальність за свій внесок у національно-культурне відродження України, у розбудову держави. І традиційними, й інноваційними за змістом заходами ми виховуємо почуття вірності, любові до Батьківщини.

Педагоги навчального закладу ведуть постійний пошук нових форм та методів роботи. У центрі уваги тут завжди стоїть особистість учня з його інтелектуальним, фізичним і творчим потенціалом. Використання різноманітних видів позаурочної діяльності дозволяє забезпечити якісний навчально-виховний процес, що спрямований на виховання дитини, формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Запропоновані інноваційні форми роботи щодо виховання національно-культурної ідентичності допомагають урізноманітнювати виховну діяльність, роблять її цікавою, насиченою змістовними заходами. Виховні заходи спрямовані, передусім, на розвиток патріотизму та національної свідомості, любові до України, усвідомлення своєї причетності до історії, традицій, культури свого народу, уболівання за його майбутнє.

Традиційними в школі стали Дні України, військово-патріотичні фестивалі, конкурси патріотичної пісні та строю, туристичні зльоти, участь у міжнародних проектах. Так, у рамках міжнародного проекту «Фотка» група учнів нашої школи побувала в Польщі, де вони мали можливість представити полякам традиції українського народу. Досить цікавою є така співпраця з Асоціацією по заохоченню й розвитку освіти в Біскупіце (Польща), яка

спрямовує на проведення міжнаціонального діалогу, обміну традиціями двох слов'янських народів, збагачує наших учнів й інтелектуально, і духовно.

Одним із важливих напрямків реалізації програми патріотичного виховання школярів є створення довгострокових проектів. Так, учні 2 – 4 класів працювали над проектом «З Україною в серці». У ході розробки і процесу дослідження молодші школярі приділили увагу розділу «Мій тато – герой» - збір матеріалів про батьків учасників бойових дій на Сході України. Для учнів 7–10 класів цікавим є шкільний довгостроковий проект: «Випускники школи – захисники України», ініціатором такого проекту є шкільний парламент. Кожен класний колектив об'єднаний у творчі групи, які отримали завдання: збір матеріалів про учасників АТО – випускників школи різних років.

Ефективним засобом патріотичного виховання учнів є туристсько-краєзнавча робота. Подорожі й екскурсії розширюють кругозір, дають можливість краще пізнати історію своєї країни, виховують потребу в постійному підвищенні свого інтелектуального рівня, що дуже важливо з огляду на завдання, які стоять нині перед школою.

Ми добре розуміємо, що шлях до свободи і незалежності України лежить через виховання підростаючого покоління на основі україноцентризму та європоцентризму, на основі історичної правди і національної гідності.

У Концепції формування у підлітків національно-культурної ідентичності у ЗНЗ зазначено: «Для народу, який не пропонує Світу національного доробку, а прагне бути лише реципієнтом чужих цінностей і надбань, у 21 столітті уготована єдина дорога – бути розчиненим і упокореним. Тому висока і благородна місія національної культури і освіти – оберігати й утверджувати Ідентичність Української Нації як фундаментальну цінність буття...» [23,с.8] .

Про необхідність активізації уваги до формування в підростаючого покоління національно-культурної ідентичності йдеться в Законах України «Про освіту», «Про культуру», у Національній стратегії розвитку освіти України до 2021 р., Концепції патріотичного виховання дітей та учнівської

молоді, Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 рр.

Формування національно-культурної ідентичності має опиратися на:

- Історичну правду
- Історичну пам'ять
- Національні ідеали
- Національну гідність
- Національну самосвідомість
- Патріотизм.

Враховуючи виняткову актуальність проблеми виховання моральної самосвідомості у 2017 році наша школа уклала угоду про науково-методичне співробітництво з лабораторією громадянського та морального виховання Інституту проблем виховання НАПН України з проблеми «Формування у підлітків національно-культурної ідентичності у ЗНЗ» і стала експериментальним майданчиком для проведення наукових досліджень з питань перевірки педагогічних умов формування у підлітків національно-культурної ідентичності. Для реалізації положень угоди була створена спільна робоча група із представників лабораторії і школи, яка розробила програму науково-методичної роботи з проблеми. Вона включає проведення педагогічних досліджень, спільних методичних та методологічних семінарів, взаємообмін досвідом тощо. Науковим керівником програми дослідження «Формування у підлітків національно-культурної ідентичності у ЗНЗ» є кандидат педагогічних наук, провідний співробітник лабораторії громадянського та морального виховання Журба Катерина Олександрівна, виконавцями програми – академік, доктор психологічних наук, І.Д.Бех, доктор педагогічних наук, професор С.В. Коновалець, кандидати педагогічних наук І.М. Шкільна, О.В. Безелюк.

Експеримент розрахований на 3 роки і проводиться в III етапи.

I етап – організаційно-пошуковий (01.01.2017 р. – 31.12.2017 р.)

Спочатку ми визнали доцільним провести ряд семінарів – практикумів для педагогів з метою ознайомлення з теоретичними надбаннями з питань формування національно-культурної ідентичності.

Задля з'ясування ролі національно-культурної ідентичності у моральному становленні й розвитку особистості у школі було здійснене: а) анкетування і опитування вчителів; б) анкетування, опитування, спостереження дітей; в) анкетування опитування батьків.

Для вивчення рівнів сформованості національно-культурної ідентичності підлітків нами була використана програма констатувального етапу експерименту, розроблена кандидатом педагогічних наук Журбою Катериною Олександрівною. Педагогам запропоновані інноваційні форми роботи з учнями: творчі завдання, вправи, інтелектуальні ігри, проекти, тести он-лайн для діагностики тощо. За допомогою діагностувальних методик і методів вивчення проблеми визначалися рівні сформованості національно-культурної ідентичності на основі встановлених критеріїв та показників. Оцінюючи результати навчально-виховної діяльності підлітків, ми виходили з пріоритетної спрямованості взаємодії батьків і школи на формування національно-культурної ідентичності у дітей, що включає когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісний критерії. Кількісний аналіз проведеної в ході дослідження діагностики рівня сформованості національної ідентичності учнівської молоді показав, що на високому рівні вона сформована у 9 % учнів, на середньому – у 65%, на низькому – у 26%. Результати змусили педагогів переглянути освітні і виховні цілі, звернутися до проблем формування національно-культурної ідентичності, які є адекватними сучасним запитам і вимогам суспільства. Підсумком роботи стало проведення круглого столу «Національно-культурна ідентичність у становленні підлітка».

II етап співпраці – експериментально-практичний (01.01.2018 р. – 31.12.2018 р.).

Протягом 2018 р. Лабораторією громадянського та морального виховання та навчальним закладом сплановано проведення спільної

експериментальної перевірки педагогічних умов формування в підлітків національно-культурної ідентичності, апробація результатів дослідження та презентація результатів контролю.

III етап – узагальнюючо-впроваджувальний (01.01.2019 р. – 31.12.2019 р.).

На цьому етапі здійснюватиметься обробка, аналіз та узагальнення експериментальних даних, буде оцінено ефективність педагогічної роботи та видання друкованої продукції: монографії «Національно-культурна ідентичність у становленні підлітка», посібника «Формування в учнів сучасних полікультурних впливів», методичних рекомендацій «Національно-культурна ідентичність підлітка: методика виховання».

Важливість очікуваних результатів дослідження полягає у створенні науково-методичного забезпечення процесу формування національно-культурної ідентичності, апробації інноваційного змісту, форм і методів у виховному процесі школи.

Сучасне навчання й виховання має здійснюватися у контексті національної культури, яка є унікальною, неповторною, зі своєю ментальністю та ґрунтуватися на моральних цінностях, вироблених українським народом упродовж століть. У вихованні мають гармонійно поєднуватися інтереси особистості, суспільства, держави, й нації. І велика роль у цій роботі належить учителеві – головному творцеві Нової української школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у ЗНЗ / І.Бех, К.Журба // Гірська школа українських Карпат – 2017. - №16
2. Формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах (констатувальний етап дослідження): науково-методичний посібник / авт. кол. за заг. кер. К. О. Журби. – Черкаси: ЧОПОПП, 2017. – 83с.

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Кожна дитина – особистість, що формується впродовж свого життя різними чинниками, одним із яких є школа. Ми повинні створити умови для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України. Сучасні учні мають бути креативними, допитливими, здатними до самоосвіти, з добре розвинутими комунікативними навичками. Формування навичок, які покликані наблизити процес навчання до життєвих потреб учня, його інтересів та природних здібностей відбувається в шкільні роки і велику роль в цьому відіграють уроки трудового навчання.

Сучасна школа стоїть перед прикрим фактом: в умовах традиційних форм і методів навчання школярі, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно й застосовувати набуті знання. Вивчення та аналіз наукових, методичних джерел і шкільної практики дозволив виокремити суперечність між об'єктивною необхідністю розвитку ключових компетентностей учителів та учнів та недостатнім рівнем їх сформованості у значної частини педагогів та вихованців. Подолати ці суперечності можливо лише за умови застосування інноваційних педагогічних технологій. Саме інтерактивні форми організації пізнавальної діяльності створюють комфортні умови навчання та дозволяють забезпечити кожному учневі якісні продуктивні дії з вдосконалення знань, умінь, навичок, способів діяльності.

Сьогодні школа має готувати не лише носія знань, а й творчу особистість, яка здатна використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності у будь-якій сфері суспільного життя, тобто формувати компетентну особистість.

Формування та розвиток ключових компетентностей на уроках трудового навчання спрямоване, у першу чергу, на реалізацію державного замовлення щодо якості освіти.

Під поняттям «компетентнісний підхід в освіті» розуміємо спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток основних базових і предметних компетентностей особистості. Метою й результатом такого процесу є розвиток загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових або надпредметних компетентностей.

Ключова компетентність – це характеристика особи, що формується у процесі навчання і вміщує знання, навички, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі людини, складна інтегрована характеристика особистості, що дає змогу ефективно провадити діяльність або виконувати певні функції, забезпечуючи розв’язання проблем і досягнення певних стандартів у професії або сфері діяльності.

Поява в учнів ключової компетентності є результатом взаємодії таких важливих чинників, як компетентність, компетенція, предметна компетенція.

До ключових відносяться такі групи компетенцій:

- ціннісно-сміслова компетенція;
- загальнокультурна компетенція;
- навчально-пізнавальна компетенція;
- інформаційна компетенція;
- комунікативна компетенція;
- соціально-трудова компетенція;
- компетенція особистісного самовдосконалення.

В умовах реформування освіти й активного впровадження інформаційних технологій у навчальний процес учителю слід опанувати інформаційно-комунікаційні технології й активно використовувати їх у системі підготовки до уроків, позакласних заходів, самоосвіти тощо.

Системне застосування сучасних технологій в освіті сприяє інтенсифікації навчання та робить його для учня більш цікавим, зрозумілим, наочним.

Мультимедійна презентація є відносно новим елементом освітнього процесу. Під мультимедійною презентацією розуміють передання цільовій аудиторії нової інформації в демонстраційній формі з використанням комп'ютерної технології.

Мультимедійні технології збагачують навчальний процес і сприяють його ефективності, залучаючи до емоційного сприйняття навчальної інформації слух і зір учня.

Найчастіше під час уроку демонструють мультимедійні презентації, які допомагають зробити навчальний процес яскравішим, наочнішим і динамічнішим.

Сучасні мультимедійні засоби значно полегшують процес навчання через реалізацію методу наочності, який є одним із фундаментальних методів дидактики. Ще Коменський Я.А. вважав наочність «золотим правилом дидактики».

Тому, розвиваючи в учнів ключові компетентності, ми повинні навчити їх отримувати знання, навчити працювати, жити разом, жити змістовно, гідно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бербец Т. Контроль навчальних досягнень учнів у процесі проектно-технологічної діяльності / Т. Бербец // Трудова підготовка. – 2003. – № 2.
2. Бербец Т. Самостійна робота учнів під час виконання творчих проектів / Т. Бербец // Трудова підготовка. – 2004. – №4.
3. Ващук С. Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках / С. Ващук // Трудова підготовка. – 2003. – № 2.

4. Єрмаков І. Життєва компетентність особистості: від теорії до практики. Науково-методичний посібник / І. Єрмаков. – Запоріжжя : Центріон, 2005.
5. Коберник О. Дидактичні основи сучасного уроку трудового навчання / О. Коберник // Трудова підготовка. – 2003. – № 2.
6. Поборченко Н. Нові освітні технології / Н. Поборченко // Директор школи. – 2017. – № 4.

А.С. Марченко
Alena.svistjula@rambler.ru

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Інтеграційні процеси, що відбуваються в українському суспільстві, вимагають нової школи, метою якої є створення «умов для розвитку і самореалізації кожної особистості», формування покоління, «здатного навчатися упродовж життя» («Національна доктрина розвитку освіти»).

Сьогодні серед української педагогічної громадськості, на сторінках педагогічної преси і навіть у змісті нормативних документів, що регламентують розвиток освітніх процесів, досить часто можна натрапити на тезу про необхідність запровадження компетентнісного підходу. Поняття компетентнісної освіти, освітньої компетентності прийшло до нас із зарубіжних країн, де його широко вживають і досліджують уже понад десять років.

Проблема впровадження у практику ефективних, дієвих підходів до навчання української мови досить актуальна в сучасній системі мовної освіти, хоч і має давню історію дослідження. Проблемі компетентнісного підходу до формування національно мовної особистості, розвитку комунікативної компетентності учнів в різних акцентах і баченнях присвятили свої праці вчені – лінгвісти (Ф. Буслаєв, О. Потєбня, Ф.Бацевич), психологи (Л. Виготський,

П. Гальперін, І. Зимня, М. Жинкін, О. Леонт'єв), методисти (Н. Бабич, О. Біляєв, А. Богуш, О. Божович, М. Вашуленко, Т.Симоненко, В. Сухомлинський, М. Пентиліук, О. Потебня, Л. Скуратівський, С. Чавдаров, Г. Шелехова) та ін.

На нашу думку, компетентнісний підхід – це спрямованість навчально-виховного процесу на формування й розвиток ключових (базових) і предметних компетентностей.

Ключова компетентність – спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість їй ефективно діяти у різних сферах життєдіяльності й належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів.

Предметна (галузева) компетентність – набутий здобувачами освіти у процесі навчання досвід специфічної для певного предмета діяльності, пов'язаної із засвоєнням, розумінням і застосуванням нових знань.

Таким чином, сучасна мовна та літературна освіта, зорієнтовані на компетентнісну модель, збільшує її результативний компонент, визначає переміщення акцентів з накопичення обсягу мовних чи літературних знань на цілеспрямований розвиток мовної і літературної компетентності як інтегрованої якості особистості.

На підставі такого підходу процес формування предметної компетентності необхідно розглядати у світлі креативної освіти як інноваційну форму організації освітнього середовища, в основі якого лежить комплексний характер діяльності учня в умовах активної взаємодії з оточуючим середовищем. Мова йде про використання у практиці роботи не конкретно визначеної інноваційної технології, наприклад проектної технології, технології розвитку критичного мислення, технології розвиваючого навчання, технології навчання як дослідження тощо, а в створенні інтегрованої комплексної моделі використання різних видів інноваційних технологій в межах уроку з метою формування предметної мовної чи літературної компетентності учнів в сукупності всіх складових: особистісної, діяльнісної, когнітивної, мовленнєвої,

загальнокультурної, лінгвістичної, читацької, літературознавчої, ціннісно-світоглядної, соціокультурної.

Створення і практична реалізація моделі інноваційного освітнього простору для формування предметної мовної та літературної компетентності повинна сприяти не тільки здобуттю міцних знань в межах певного предмету, а й формуванню у здобувачів освіти уміння адаптуватися до швидкозмінних умов життя людини постіндустріального суспільства, вироблення умінь побудови процесу навчання, спрямованого на активізацію діяльності учнів відповідно до їх інтересів у здобутті певних знань і відчутного теоретичного чи практичного результату.

Навчальна діяльність на уроках української мови та літератури покликана не просто дати людині суму знань, умінь, навичок, а сформувати в неї предметну компетентність як загальну здатність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, отриманих завдяки навчанню. Традиційна освітня парадигма, основу якої складали знання, уміння і навички, поступається місцем новій, в основі якої – формування життєвої компетентності школяра, що передбачає мобільність знань, гнучкість методів і критичність мислення, тобто здатність використовувати наявні знання та вміння на вищому рівні, переносити їх у різні ситуації, застосовувати практично, робити правильні висновки.

Отже, проблема формування предметної компетентності учнів в умовах сучасної школи є актуальною і продиктована самим життям. Даний напрям є одним з пріоритетних напрямів реалізації концепції «Нова українська школа», тому головним завданням школи є всебічний розвиток індивідуальності дитини, формування ціннісних орієнтирів, формування життєво і соціально компетентної особистості, здатної самостійно здійснювати життєвий вибір, приймати нестандартні ефективні дієві рішення, вміти застосовувати свої знання та вміння вчитись упродовж життя. Ці фактори сприяли впровадженню у процес вивчення української мови і літератури не однієї інноваційної технології, а інтегрованої моделі інноваційних технологій, що сприяє

створенню інноваційного освітнього простору і формуванню інноваційного креативного стилю діяльності вчителя, вдосконаленню методичного забезпечення навчально-виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дороз В. Сучасний урок української мови в парадигмі компетентнісного підходу : здобутки та перспективи / Вікторія Дороз // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2011. – № 6. – С. 4–10.

2. Ляшенко М. Б. Формування мовленнєвої компетенції учня на уроках української мови / М. Б. Ляшенко // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2011. – № 12. – С. 6–11.

3. Тищенко О. В. Реалізація компетентнісного підходу на уроках української словесності [Електронний ресурс] / О. В. Тищенко. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://oin.in.ua/realizatsiya-kompetentnisnoho-pidhodu-na-urokah-ukrajinskoji-slovesnosti/>.